

Masterclass Actieonderzoek

Werkwijze voor managers en andere professionals om gezamenlijk duurzame verandering te realiseren en te bestuderen in een dynamische omgeving

Sioo-Masterclass voor bestuurders, managers, adviseurs en onderzoekers die zich verder willen bekwamen in het (doen) uitvoeren van actieonderzoek in organisaties in het publieke en private domein.

Donderdag 26 maart 2015 (vanaf 13.00 uur) en vrijdag 27 maart 2015 (tot 17.00 uur), inclusief overnachting In conferentiecentrum Woodbrooke, Barchem (www.woodbrookebarchem.nl)

State of the art

In deze tijd van opeenvolgende veranderingen is een praktijk achterhaald voor het als 'evidence' erkend wordt. Actieonderzoek is gericht op het tot stand brengen van concrete veranderingen en vernieuwingen. Het is bij uitstek te gebruiken in een dynamische omgeving door het gericht combineren van veranderen, leren en kennis ontwikkelen. Het is geworteld in de praktijk en draagt daar direct aan bij. Daardoor is het dé aanpak voor praktijk georiënteerde onderzoekers en onderzoekende practitioners. Het profiteert zowel van de inbedding in de praktijk als van robuuste onderzoeksmethoden, waardoor vanuit het veranderproces ook rijke, vernieuwende wetenschappelijke kennis kan worden ontwikkeld.

Deze masterclass van 1,5 dag biedt u de gelegenheid om kennis te nemen van the state of the art op het terrein van actieonderzoek, andere actieonderzoekers te ontmoeten, te reflecteren op eigen onderzoeksideeën, en de eigen aanpak robuuster te maken door te leren van (andere) ervaren actieonderzoekers.

Sioo, interuniversitair centrum voor organisatie- en veranderkunde, kent een traditie op het gebied van (insider) action research. Zo doen verschillende 'leden' van het Sioo-onderzoeksplatform actieonderzoek en voeren deelnemers aan de beide masteropleidingen van Sioo (Advanced Change Methodologies, ACM, en Executive Change Management, ECM) een actieonderzoek uit in hun eigen werkpraktijk.

Globaal programma van de masterclass

De workshop wordt opgebouwd rondom ongeveer vier actieonderzoeksprojecten en een zestal inleidingen door experts die verschillende aspecten en dimensies van actieonderzoek belichten.

Vier actieonderzoeksprojecten

De actieonderzoeksprojecten zijn 'work in progress'. Verschillende stakeholders rondom het betreffende project (behalve de onderzoeker(s) en de opdrachtgever ook andere betrokkenen) delen met de andere workshopdeelnemers de actuele ervaringen, dilemma's en uitdagingen in het project. Hun vragen en 'puzzles' worden besproken en verrijkt met ervaringen in ander actieonderzoek. Tijdens deze besprekingen beschouwen we het actieonderzoeksproject vanuit drie met elkaar samenhangende perspectieven:

het 1e persoonsperspectief: wat leren de direct betrokkenen van hun onderzoeksactiviteiten?

het 2e persoonsperspectief: wat levert het onderzoek op voor de organisatie, waarin het proces van onderzoekend veranderen wordt gefaciliteerd?

het 3e persoonsperspectief: wat levert het actieonderzoek op in termen van kennis en theorievorming die ook voor derden van belang zijn?

Rabobank IJsseldelta. Voor Elselien Smit zijn duurzame organisatieontwikkeling en duurzame waardecreatie hoofdthema's in haar werk als organisatieadviseur en in haar promotieonderzoek. Ze begeleidt bijvoorbeeld Rabobank IJsseldelta in Zwolle bij strategieontwikkeling. Duurzame waardecreatie is voor alle betrokkenen een nieuw concept. Door strategie te ontwikkelen in de praktijk en dat proces te verdiepen met actieonderzoek, ontdekken we samen wat het voor de organisatie en haar praktijken kan betekenen. Een van de processen is vernieuwing van praktijken met een Community of Practice (CoP) als leer- en veranderomgeving. Mariëtte Holterman, bankprofessional en co-researcher, vertelt hoe het was om in de CoP te beginnen met de droom een 'idea catcher' te maken, de grote stap te zetten om 'met' in plaats van 'over' klanten te praten, en daarna te besluiten zelf 'idea catcher' te zijn in plaats van er een te bouwen. Ook vervolgonwikkelingen met CoP's die praktijken vernieuwen in de context van strategische thema's komen aan de orde.

Stichting Physis is een kleine zorginstelling, waar ongeveer 50 medewerkers op onorthodoxe wijze ondersteuning bieden aan jongeren met een licht verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblemen. Twee PhD-studenten, verbonden aan de Hanzehogeschool in Groningen (lectoraat Financieel Management), starten voorjaar 2015 een actieonderzoek binnen Physis. Zij hopen bij te dragen aan theorievorming en methodenontwikkeling op het terrein van zogenaamde interactive control systems en duurzame businessmodellen. Bestuurder en Raad van Toezicht van Physis willen d.m.v. het onderzoek o.a. beter 'in control' komen en hun zorgaanpak en kwaliteitsborging beter kunnen articuleren in de richting van stakeholders, zoals de inspectie voor de gezondheidszorg. Margreet Boersma (lector Duurzaam Financieel

Management, Hanzehogeschool] en de promovendi Roelfke Benedictus en Linda Rutkens leiden de casus in.

De overheid van het (ei)land **Curaçao** is een hybride organisatie (waarin lands- en gemeentetaken zijn gecombineerd) zonder een participatieve governance benadering. Stella van Rijn is secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken en verricht als PhD-researcher (Nyenrode Universiteit) actieonderzoek rond een Nationaal Actie Programma Jeugdontwikkeling. Het betreft een experimenteel participatief proces waarbij de overheid met instanties, stakeholders en de doelgroep werkt aan een gezamenlijke aanpak voor een positief verankerd jeugdbeleid. Het actieonderzoek beoogt bij te dragen aan methode ontwikkeling en theorievorming rond participatieve mechanismen die de co-creatie van beleidsvorming door de overheid al dan niet bevorderen. Vanuit haar dubbele rol als bestuurder en onderzoeker, besteedt Stella expliciet aandacht aan de invloed van machtsverhoudingen in de ontwikkeling van een kennisdemocratie.

Samen werken richting duurzame zorg in de wijk. ZZG verleent zorg aan ouderen: thuis, in een beschermde woonvorm en in het herstelhotel voor geriatrische revalidatie en herstel. De ZZG professionals vervullen een sleutelrol richting een toekomst van duurzame wijken en betekenisvol revalideren, herstellen en verblijven. Directeuren Annelies de Jong en Christa Nollen hebben daarom in samenwerking met het Nyenrode Center for Sustainability in 2013 een waarderend onderzoek geïnitieerd voor het faciliteren en bestuderen van duurzame zorg. In dit onderzoek vervullen de professionals een actieve rol. Zij hebben het succesvol omgaan met lastige situaties in interacties met hun cliënten bestudeerd, en in de eigen teams het waarderend werken aan nieuwe vaardigheden en kennis begeleid. In 2015 start ZZG een nieuwe fase in het actieonderzoek. Er wordt een leerplatform ingericht voor verdergaande professionalisering, kennisontwikkeling en de inbedding van “ZZG mores” in het vak, de organisatie en de wijk.

Zes expert-inleidingen

De expert-inleidingen zijn zogenaamde mini-colleges, waarin in ongeveer 30 minuten een kritische dimensie van actieonderzoek wordt belicht. De inleiders participeren in principe ook in de ‘work-in-progress’-casusbesprekingen.

De lerende actieonderzoeker: actieonderzoek vanuit het 1e persoonsperspectief. Kun je naar jezelf kijken en zo ja, hoe doe je dat en wat zie je dan? Welke vragen en dilemma’s kom je tegen als je jezelf als handelende actor onderzoekt? En wat zijn de opgedane inzichten waard voor het actieonderzoek in bredere zin?

Marijke Spanjersberg zal in haar bijdrage ingaan op deze vragen vanuit haar ervaring als consultatiedocent in de masteropleiding ECM van SIOO en als executive coach en sparring partner voor bestuurders en managers. Zij is opgeleid als psycholoog en werkt als zelfstandig adviseur, opleider en toezichthouder.

Kritische discoursanalyse gebruiken in actieonderzoek.

Dr. Nicolien Montessori heeft zich gespecialiseerd in reflectieve vormen van participatief praktijkonderzoek, waarbij stakeholders en formele onderzoekers samen de complexiteit van de praktijk verkennen om zo een lerende, dialoog op te zetten tussen theorie en praktijk binnen de context (organisatie) waarin het onderzoek zich afspeelt. Zij heeft hiertoe onderzoeksbenaderingen van de kritische discoursanalyse met die van actieonderzoek verbonden en toegepast in diverse onderzoeken naar bijvoorbeeld sociale rechtvaardigheid en democratisch burgerschap in het onderwijs. Zij zal deze aanpak laten zien en illustreren met voorbeelden uit de praktijk. Zij zal vooral laten zien hoe haar benadering bijdraagt tot een proces waarin innovatie, onderzoek en implementatie hand in hand gaan.

Vooruit met actieonderzoek. Kennisland is een onafhankelijke denktank die zich bezig houdt met de transitie naar een open, inclusieve kennisdemocratie. Zij richt zich op complexe maatschappelijke thema's die vragen om nieuwe manieren van innoveren, en dus nieuwe manieren van kennis produceren en gebruiken. Zij ondersteunt vernieuwers door ze te inspireren, door ze samen te brengen in duurzame netwerken en door settings te creëren waarin geëxperimenteerd wordt met nieuwe (onderzoeks)methoden zoals Feed Forward. Iselien Nabben is adviseur sociale innovatie en leiderschapontwikkeling. Door middel van leertrajecten, actieonderzoek en soms gedurfde interventies versterkt zij het lerend en innovatief vermogen van mensen en organisaties.

Reflexieve monitoring in actie. Dr. Barbara van Mierlo heeft als docent-onderzoeker aan Wageningen Universiteit met universitaire collega's en projectmanagers de methodologie Reflexieve Monitoring in Actie vormgegeven en de toepassing ervan begeleid in projecten gericht op fundamentele verandering. Ze zal voor het voetlicht brengen waarom en bij wie er behoefte bestaat aan deze nieuwe vorm van actie-onderzoek, hoe het is uitgevoerd en in hoeverre de resultaten aan de verwachtingen voldoen. Drie uitdagingen staan centraal:

- 1) Stel je je op als kritisch analist of begripvol partner?
- 2) Wat is je meerwaarde als actie-onderzoeker in een lange termijn sociaal veranderingsproces?
- 3) Wat draagt dit type onderzoek bij aan wetenschappelijke inzichten?

Het belang van balanceren. Prof. Dr. Jacqueline Broerse zal aan de hand van casuïstiek laten zien hoe de drie persoonsperspectieven elkaar kunnen versterken. Hoewel de drie perspectieven niet in alle projecten naar voren hoeven te komen, zal zij het belang belichten van het balanceren van alle drie de persoonsperspectieven in actie-onderzoek, m.n. als het doel van onderzoek sociale inclusie is. Jacqueline is professor Innovatie en Communicatie in Gezondheids- en Levenswetenschappen en directeur van het Athena Instituut van de Vrije Universiteit te Amsterdam. Haar onderzoek richt zich op methodologie-ontwikkeling om een dialoog tussen wetenschap en samenleving te ondersteunen omtrent nieuwe en opkomende innovaties in Gezondheids- en Levenswetenschappen.

Veranderaar én onderzoeker. De duale rol van veranderaar en onderzoeker in actieonderzoek vraagt om finesse in het gelijktijdig opereren in de vier arena's van de organisatiepraktijk, het daarin gesitueerde verandervraagstuk, de (eigen) onderzoekspraktijk en de professionalisering van betrokken veranderaars. Deze arena's kennen andere dynamieken, actoren en opgaven die door de actieonderzoeker onderscheiden en verbonden moeten worden voor de ontwikkeling van generatieve kennis die zowel praktisch relevant als theoretisch vernieuwend is. Aan de hand van twee cases zal Hans Vermaak reflecteren op het proces van onderzoekend veranderen in de diverse arena's en hoe hij daarin omgaat met spanningen en mogelijkheden die op de grensvlakken ontstaan. Hans spreekt vanuit zijn ervaring in het veranderen en onderzoeken rond complexe vragen, het publiceren en spreken daarover voor wetenschap en praktijk, en het stimuleren en begeleiden van anderen in actieonderzoek.

Praktische informatie

De kosten voor deze masterclass bedragen € 395,- (BTW vrijgesteld)

De kosten voor het hotelarrangement (overnachting, ontbijt, 2 x lunch, diner, koffie en thee, snack, zaalgebruik) bedragen € 137,50.

Inhoudelijke organisatie en voorbereiding: dr. Wenny Ho, dr. Wilfred Verweij, prof. dr. Danielle Zandee.

Contact: Wilfred Verweij: WilfredVerweij@sioo.nl / 06 51 38 36 91.

Aanmelding kan eenvoudig via een e-mailbericht aan Wilfred Verweij, voor 25 februari 2015. Het aantal deelnemers is beperkt tot 25.